

Handläggare: Kicki Tepphag Olson
Telefon: 08-508 33 690

Till
Utbildningsnämnden
2012-09-27

Granskning av skolgången för barn och unga stockholmare som är placerade i HVB, familjehem m.m.

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar följande:

Utbildningsnämnden godkänner rapporten ”Granskning av skolgången för barn och unga stockholmare som är placerade i HVB, familjehem m.m.” i enlighet med förvaltningens förslag.

Thomas Persson
Utbildningsdirektör

Gunilla Larsson
Stabschef

Sammanfattning

I Stockholms stads budget för 2011 fick utbildningsnämnden i uppdrag att tillsammans med stadsdelsnämndernas socialtjänst genomföra en granskning av placerade barns skolsituation. Utbildningsförvaltningen har under hösten 2011 och början av 2012 genomfört en granskning, ”Granskning av skolgången för barn och unga stockholmare som är placerade i HVB, familjehem HVB (hem för vård eller boende) m.m.”. Granskningen har genomförts genom bland annat enkäter, kartläggningar och besök i bland annat HVB.

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner rapporten ”Granskning av skolgången för barn och unga stockholmare som är placerade i HVB,

familjehem m.m.” Utredarens förslag kommer att diskuteras med aktuella förvaltningar och beaktas i det fortsatta arbetet.

Bakgrund

Barn som omhändertags av socialtjänsten har samma rätt till en bra utbildning som alla andra. I Stockholms stads budget för 2011 fick utbildningsnämnden i uppdrag att tillsammans med stadsdelsnämndernas socialtjänst genomföra en granskning av placerade barns skolsituation. Ett liknande uppdrag om placerade barns skolgång återkom till socialnämnden i stadens budget för 2012.

Utbildningsförvaltningen har under hösten 2011 och början av 2012 granskat placerade barns/ungdomars skolsituation, ”Kartläggning av skolgången för barn och unga stockholmare som är placerade i HVB, familjehem m.m.”. Granskningen har genomförts genom bland annat enkäter, kartläggningar och besök i HVB (hem för vård eller boende).

Förvaltningens kartläggning visar att de allra flesta barn och ungdomar som var placerade i HVB, familjehem, jourhem och bostad med särskild service gick i skolan. Ibland går emellertid lite väl lång tid från det att placering skett till att de börjar skolan. Detta gäller speciellt ungdomar i gymnasieålder. En knapp handfull av de HVB som endast tar emot icke skolpliktiga ungdomar från 16 år lägger dock inte samma vikt vid skolgång.

De besökta HVB och fristående skolorna beskriver att det efter en motivationsperiod är lätt att få ungdomarna till skolan. I HVB läser 40 procent av ungdomarna full studiekurs och många av de övriga ungdomarna läser in gymnasiebehörighet på introduktionsprogram. I några få fall var intrycket att de placerade eleverna inte fick tillräckligt utmanande undervisning. I familjehemmen läser 84 procent av eleverna samtliga ämnen. En bidragande orsak till de ändå relativt låga siffrorna är de ensamkommande ungdomarna som i början inte läser alla ämnen.

Skolgången för barn och unga i skyddat boende är inte alltid ordnad.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom utbildningsförvaltningens ledningsstab.

Utredningen

Cirka en procent av stadens barn och unga var under 2010 av socialtjänsten placerade i HVB, familjehem med mera under delar av eller hela året. Andelen varierar mellan stadsdelsnämnderna från 2,5 procent till 0,4 procent. Barnen/ungdomarna är placerade i familjehem, jourhem, HVB, bostad med särskild

service för funktionshindrade barn och unga (LSS-boende) samt i § 12-hem (Statens institutionsstyrelse).

Information om de placerade elevernas skolgång har insamlats dels via kartläggningar av hur skolgång organiseras i de HVB och LSS-boenden där det bor stockholmselever och dels via enkäter till HVB, familjehem och familjevårdsinspektörer. Femton HVB som haft tre eller fler barn/ungdomar placerade från senhösten 2011 har också besökts.

HVB med fristående skola påtalade vid besöken att de nu lägger mycket större vikt vid skolgång än för 10-20 år sedan. I samtalen framkom att de kände till Skolinspektionens rapport, 2010, från skolbesök i HVB samt Socialstyrelsens rapport 2010 om sambandet mellan låga grundskolebetyg och kraftigt förhöjda risker att få problem i vuxenlivet, med ännu större risker för de barn som växer upp i samhällets vård. De flesta såg skolgång som en mycket viktig del av behandlingen. Skolinspektionens granskning och ändringar i nya skollagen har också fått till följd att flera HVB inte längre har egen särskild undervisning.

I gällande skollag berör kapitel 24 särskilda utbildningsformer och 17 § särskild undervisning av elever som vistas vid institution.

17 § För sådana elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som på grund av sjukdom eller liknande skäl under en längre tid inte kan delta i vanligt skolarbete och som vårdas på sjukhus eller en motsvarande institution ska särskild undervisning anordnas på sjukhuset eller institutionen. Sådan undervisning ska så långt det är möjligt motsvara den undervisning som eleven inte kan delta i.

Flera HVB har fram till 2011 bedrivit särskild undervisning på ”entreprenad” av elevernas hemskola enligt tidigare skollag (10 kap 3 §) men sådan överlåtelse av undervisningen är inte förenlig med nya skollagen. Undervisningen ska numera anordnas av kommunen där institutionen ligger (24 kap. 19 § första stycket).

19 § Särskild undervisning enligt 17 § anordnas av den kommun där institutionen är belägen. Sådan undervisning ska stå öppen även för dem som fullgör skolplikt utanför skolväsendet.

Hur utbildningen i HVB med flera ska regleras ska tydliggöras, vilket framgår av utbildningsdepartementets kommittédirektiv ”Utbildning för barn och ungdomar i samhällsvård”. En särskild utredare har tillsatts med uppgift att klarlägga regleringen i frågor som rör utbildning för barn och unga vid hem för vård eller boende (HVB), Statens institutionsstyrelsens institutioner (§ 12 hem) och sjukhus

eller annan motsvarande institution. Utredningen ska även innefatta om distansundervisning i vissa fall bör vara ett alternativ till reguljär undervisning för elever i de obligatoriska skolformerna samt gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Uppdraget ska redovisas senast den 15 november 2012. Utredaren ska bl.a.

- ❖ bedöma om det är lämpligt att det i vissa fall bedrivs undervisning vid HVB för barn och unga som är placerade där och i så fall bl.a. föreslå vilka krav som ska ställas på sådan undervisning,
- ❖ analysera den nuvarande regleringen för utbildning vid § 12-hem och sjukhus eller annan motsvarande institution och, om det bedöms nödvändigt, föreslå hur den bör förtydligas,
- ❖ ta ställning till om det bör införas en reglering som möjliggör distansundervisning för elever som av medicinska, psykosociala eller andra skäl har behov av att få sådan undervisning.

Socialförvaltningens aktuella upphandling av insatser för barn, ungdomar och familjer har ett större skolfokus än tidigare och syftar till att ge samtliga stadsdelsnämnder och socialnämnden i Stockholms stad ett differentierat utbud av insatser av hög kvalitet, utöver dem som ges av de verksamheter som drivs i stadens egen regi. När det gäller HVB ska barnets/ungdomens rätt till utbildning tillförsäkras på något av följande sätt enligt upphandlingen:

- En samverkansöverenskommelse med en eller flera närliggande skolor som är adekvat för HVB:s placerade barn/ungdomar, det vill säga grundskola, gymnasieskola, grundsärskola och/eller gymnasiesärskola.
- Att HVB har egen godkänd fristående skola som är adekvat för placerade barn/ungdomar, det vill säga för grundskola, gymnasieskola, grundsärskola och/eller gymnasiesärskola.
- Att vårdnadshavaren valt en skola åt barnet/ungdomen.
- Att barnet/ungdomen går kvar i sin ordinarie skola.

Utbildningsförvaltningens granskning visar att flertalet barn och ungdomar som var placerade i HVB, familjehem, jourhem och bostad med särskild service går i skolan. Ibland går emellertid lite väl lång tid från det att placering skett till att de börjar skolan. Detta gäller speciellt ungdomar i gymnasieålder. En knapp handfull av de HVB som endast tar emot icke skolpliktiga ungdomar från 16 år lägger dock inte samma vikt vid skola.

De besökta HVB och fristående skolorna beskriver att det efter en motivationsperiod är lätt att få ungdomarna till skolan. I HVB läser 40 procent av ungdomarna full studiekurs och många av övriga ungdomar läser in gymnasiebehörighet på introduktionsprogram. I några få fall var intrycket att de placerade eleverna inte fick tillräckligt utmanande undervisning. I familjehemmen läser 84 procent av

eleverna samtliga ämnen. En bidragande orsak till de ändå relativt låga siffrorna är de ensamkommande ungdomarna som i början inte läser alla ämnen.

Positivt för ungdomarnas framtid och studiemotivation är att HVB och deras fristående skolor menar att ungdomarna har mer kunskaper och lättare att lära än vad de själva tror. Resultatet från undersökningar på SiS institutioner visar samma sak. Det är inte fler ungdomar där som till exempel har dyslexi än genomsnittligt i befolkningen. Problemet är att ungdomarna är dåliga på att läsa och skriva eftersom de övat för lite. Varken deras hemmiljö eller tidigare skolgång har lyckats tillräckligt bra med att väcka intresse för läsning.

Enkätsvaren från familjehem och familjevårdsinspektörer påvisar ett lägre intresse för skolgång i gymnasium och högskola. Dessutom menade HVB att det svåra inte är att få eleverna att börja gymnasiet utan att få dem att fortsätta skolgången när de skrivs ut från HVB. Båda dessa faktorer har säkert samband med den låga andelen som går ut gymnasiet med behörighet till högskolan vilket Socialstyrelsens öppna jämförelser visar.

Skolgången för barn och unga i skyddat boende är inte alltid ordnad.

Förvaltningens granskning av placerade barn/ungdomars skolsituation visar samma bild av brister i samverkan kring överlämnade av information om elevens utbildningsbakgrund som Skolinspektionen ger i rapporten från inspektionen av HVB:s särskilda undervisning.

Förvaltningens synpunkter

Att dagligen gå i skolan är varje barns och ungdoms viktigaste och mest meningsfulla aktivitet. Det utmanar både barnets intellektuella och sociala utveckling. En god skolgång och bra studieresultat handlar om kunskaper och ökat självförtroende men också om relationer. Vuxna och kamrater är viktiga faktorer för lärandet. Lärarens höga förväntningar och förmåga att vara ledare för klassen sätter klimatet i gruppen. Ett bra klassrumsklimat ökar alla elevers möjligheter att göra kunskapsmässiga framsteg. Den normalisering som skolgång innebär för barn och ungdomar som ryckts ur sitt sociala sammanhang är mycket betydelsefull. Bra skolresultat och slutförd gymnasieutbildning ökar betydligt chansen för ett bra vuxenliv.

En översyn av skolgången för barn och unga i skyddat boende pågår.

I syfte att tydliggöra behovet av samverkan runt elever som far illa eller riskerar att fara illa/elever i behov av särskilt stöd har riktlinjer för samverkan och

samverkansöverenskommelser mellan skolan och stadsdelsnämndernas verksamheter utarbetats. (Kommunfullmäktiges beslut den 21 juni 2010). Stödmaterialet för samverkan och ansvarsfördelning mellan stadsdelsnämndernas verksamheter och skolan har tagits fram för att underlätta samverkan i praktiken, till exempel vid placering av barn/ungdomar i HVB, jourhem etc. Detta material har uppdaterats och beslut fattades i utbildningsnämnden respektive socialnämnden under april månad 2012. Stödmaterialet inklusive riktlinjerna finns på www.pedagogstockholm.se

Under hösten 2012 hålls konferenser för rektorer, grundskolechefer, gymnasiechefer och representanter för stadsdelsförvaltningarnas verksamheter med avsikt att bland annat fördjupa samverkan och samsynen runt barn/ungdomar som far illa. Placerade barns/ungdomars skolgång och kvalitet i skolgången är central.

Socialnämnden tillförs 4,6 mnkr i 2012 års tertialrapport 2 för att socialnämnden och utbildningsnämnden gemensamt ska arbeta med placerade barns skolgång (enligt arbetsmodell Skolfam – skolsatsning inom familjehemsvården).

Förvaltningens förslag

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner rapporten ”Granskning av skolgången för barn och unga stockholmare som är placerade i HVB, familjehem m.m.” Utredarens förslag kommer att diskuteras med aktuella förvaltningar och beaktas i det fortsatta arbetet.

Utbildningsdepartementets utredning ”Utbildning för barn och ungdomar i samhällsvård” som ska klarlägga om regleringen i frågor som rör utbildning för barn och unga vid hem för vård eller boende (HVB), särskilda ungdomshem och sjukhus eller annan motsvarande institution behöver förtydligas och, om så är, lämna nödvändiga författningsförslag ska redovisas senast den 15 november 2012. Stödmaterialet för samverkan och ansvarsfördelning mellan stadsdelsnämndernas verksamheter och skolan ses över i samband med detta.

Bilaga

Granskning av skolgången för barn och unga stockholmare som är placerade i HVB, familjehem m.m.